

שער לאקדמיה – תשפ"א סמסטר ב'

שם קורס בעברית: מחשבה דתית ופרקטיקה דתית באסלאם - סוגיות נבחרות
שם הקורס באנגלית: Religious Thought and Practice in Islam - Selected Topics

מספר הקורס: 520.5.1071

נקז: 2

אופן הוראה: שיעור

מספר שעות שיעור: 39

הקורס נבנה במלואו על ידי פרופ' דניאלה טלמון-הלר

מרצה בפועל: ד"ר רחל חסון

יעדי ההוראה: העמקת ההיכרות עם המחשבה הדתית והמעשה הדתי באסלאם הביניימי, ובסוגיות מסוימות - גם באסלאם בן זמננו.

דרישות: השתתפות פעילה בשיעורים על בסיס קריאה שוטפת במאמרים, 2 בחנים על חומר הקריאה (באמצע ובסוף הקורס), 3 מטלות כתיבה קצרות (ניתן לבחור מתוך ההיצע במודל, חובה להגיש לפני השיעור), מטלה מסכמת.

שימו לב: קריאת החובה ע"פ הסילבוס! כל המאמרים נגישים דרך אתר הקורס, שכולל גם פריטים לקריאה נוספת.

הרכב ציון הקורס: 50% בחנים ומטלות: שני בחנים – 10% כל אחד, שלוש מטלות כתיבה – 10% כל אחת; 50% מטלה מסכמת. בנוסף על השתתפות פעילה.

מועד הגשת המטלה המסכמת: 7.7.2021.

ציון עובר בקורס: 56

פרטי התקשרות: שעת קבלה יום ד', 13:00 – 14:00 בתיאום מראש.
טלפון: 0528243327. מייל: hassonka@bgu.ac.il

פרשיות לימודים וביבליוגרפיה:

1. 3.3 - מבוא; קדושת ירושלים באסלאם והביקור בה
דותן הלוי, "ימי יעלה בהר אדוני?" הפולמוס הדתי-פוליטי בעולם הערבי סביב ה'זיאררה'
לירושלים, "ג'מאעה כ"ב (2016): 23-54 (אפשר לדלג על עמ' 45-53).

2. 10.3 – הקוראן

הרצאת אורח: ד"ר קרן אבו-הרשקוביץ

א) מייקל קוק, הקוראן: מבוא קצר מאוד, תל-אביב 2006, עמ' 69-114, או במקור האנגלי:
Michael Cook, The Koran: a Very Short Introduction, Oxford 2000, pp. 51-94.

מקור: סורה 26: המשוררים (الشعراء אלשעראא) – במקור ובתרגום לעברית של אורי רובין

3. 17.3 - המשך

א) מאיר בר-אשר, "פרשנות הקוראן", בתוך: מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, האסלאם, עמ' 177 – 181.

ב) נורית צפריר, "ההלכה", שם, עמ' 220 – 229.

ג) סורה 5: השולחן הערוך (سُورَةُ الْمَائِدَةِ أَلْمَائِدَةُ אלמאאדה): 1 - 70.

רשות: אורי רובין, הקוראן, ירושלים 2019, עמ' 61 – 69.

מטלה I: הסבירו בקיצור נמרץ ובלשונוכם (אל תעתיקו מתוך המאמרים) את המונחים נסח', אסבאב אלנוול, פקה, קיאס. II) ערכו רשימה של הנושאים ההלכתיים בהם עוסקת סורת אלמאאדה, עד פס' 70. III) ערכו רשימה של הנושאים התיאולוגיים הנזכרים בסורה. מה אפשר ללמוד ממנה על האל, ועל תפקידם של נביאים ושליחים?

4. 24.3 - חדית', סונה

א) אלה לנדאו-טסרון, "החדית'", בתוך: האסלאם, היסטוריה, דת ותרבות, בעריכת מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, ירושלים 2017, עמ' 192 – 219.

ב) נוואוי, ארבעים מסורות, מתוך: ע. קופילביץ' (עורך ומרגם), עולמו של מוחמד, ירושלים 2011, 285-300. או במקור הערבי:

מטלה I: הסבירו את המבוא הקצר של נוואוי בעזרת מאמרה של לנדאו-טסרון. II) מנו אמונות דתיות והלכות הנזכרות בקובץ שלו. III) ציינו משהו שהפתיע אתכם והסבירו למה הוא מפתיע בעיניכם ונסחו שאלה בנושא זה.

5. 7.4 - תפיסות של בדעה ושמירה על המוסר הציבורי (بِدْعَة، الامر بالمعروف)

א) מוחמד אלעטאונה, "ה**בדעה** בהגות הוהאבית המודרנית", המזרח החדש מו (תשס"ו): 79 – 97.
ב) דניאלה טלמון-הלר, רשימת ביקורת על Commanding Right and Forbidding Wrong in Islamic Thought, Cambridge 2000; גימאעה י (תשס"ג): 166-159.

מטלה: על פי מאמרו של אלעטאנה – I) מהי "בדעה" ומהן הגישות השונות סביב הגדרת ה"בדעה"?

על פי מאמרה של טלמון-הלר – I) במה שונה "אלאמר באלמערוף" בתרבות המוסלמית מתרבויות אחרות? II) במה שונה תפיסת "אלאמר באלמערוף" בין הסונה לשיעה? III) במה שונה התפיסה המסורתית מן התפיסה המודרנית בכל הקשור ל"אלאמר באלמערוף"?

6. 21.4 - אסלאם שיעי

הרצאת אורח: ד"ר גרגור שווארב

רועי וילוז'ני, "האמאמיה", בתוך: האסלאם, היסטוריה, דת ותרבות, בעריכת מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, ירושלים 2017, עמ' 334-352.

מטלה: הסבירו מיהם האמאמים השיעיים ומה התפקידים, התכונות והמאפיינים המיוחדים להם. שימו לב להתפתחות ההיסטורית של התפיסות בנושא זה.

7. 28.4 - לוח השנה האסלאמי

בוחר

א) מיכאל וינטר, "תפיסות אסלאמיות של זמן", זמנים: רבעון להיסטוריה, 68-69 (1999): 88-94. <http://www.jstor.org/stable/pdf/23437416.pdf?acceptTC=true>

ב) חוה לצרוס-יפה, "על החגים באסלאם", בתוך: חקרי מזרח: לזכר דוד צבי בנעט, ירושלים 1979, עמ' 17-28.

מטלה: I) כתבו, על-סמך מאמרו של וינטר, מה מאפיין את הלוח ההג'רי ומייחד אותו? II) כתבו מה התיזה של לצרוס-יפה במשפטים אחדים.

8. 5.5 - זיארה ומקומות קדושים

הרצאת אורח: פרופ' דניאלה טלמון-הלר

א) דניאלה טלמון-הלר, "הלוויה, קבורה וזיארה בסוריה בתקופה הצלבנית והאיובית", בתוך: נ. אילן (עורך), האסלאם ועולמות השזורים בו, עמ' 263-276.

ב)

Yitzhak Nakash, "The Visitation of the Shrines of the Imams and the Shi'i Mujtahids in the Early Twentieth Century," *Studia Islamica* 81 (1995): 153-156

מקורות: אלמקדסי, אחסן אלתקאסים; נגיב מחפוז, בית בקהיר.

מטלה I: תארו את פולחן קברי הקדושים (זיאתר אלקבור) באסלאם הביניימי ע"פ שני המאמרים. II) ציינו מה ההבדלים בין הסונה לשיעה בעניין זה.

9. 19.5 - ג'האד ושהאדה

- א) אלה לנדאו-טסרון, "ראשית רעיון הג'יהאד, " בתוך: מלחמה ושלום, בעריכת שלמה אבינרי, ירושלים 2010, עמ' 99-106.
- ב) איתן קולברג, "מות קדושים והקרבה עצמית באסלאם הקלאסי", פעמים 75 (תשמ"ח): 5-26.

מטלה I: מה מטרת הג'יהאד? III) מדוע, לדעתכם, הורחבה הקטיגוריה של שהיד לכלול גם אנשים שלא נהרגו במהלך ג'יהאד?

10. 26.5 - צדקה

- א) איימי סינגר, "מה כל כך נדיב בצדקה העוסמאנית", ג'מאעה ט"ו (2006): 9-30.
- ב) מקורות: עמנואל קופילביץ', עולמו של מוחמד, עמ' 159-163.
- מטלה I:** איזו תופעה מתוארת אצל סינגר כמפתיעה ודורשת הסבר, וכיצד היא מסבירה אותה? II) מהן "מטרותיה הרחבות" של הצדקה, לפי המאמר?

11. 2.6 - נשים בחברה המוסלמית

א)

Nikki R. Keddie, "Introduction: Deciphering Middle Eastern Women's History," in: Women in Middle Eastern History: Shifting Boundaries in Sex and Gender, ed. N.R. Keddie and Beth Baron, New Haven 1991, pp. 204-211.

ב) רות רווד, "נשים מוסרות מידע, משכילות ומלומדות בתולדות האסלאם", פעמים 82 (תש"ס): 4-30.

מטלה I: על אלו מקורות מתבססת רווד (הכוונה לסוגי מקורות, לא שמות חיבורים ספציפיים) ומהן שיטות העבודה שלה (המתודולוגיה)? II) נסחו את התיזה (הטענה המסכמת) של המאמר, בהתייחסות לתקופות השונות שהוא דן בהן. III) הסבירו את הוויכוח על השפעתו של הקוראן על מעמדן של נשים בחברות מוסלמיות ע"פ הקטע מספרה של Keddie.

12. 9.6 - מחשבה מדינית אסלאמית

הרצאת אורח: ד"ר אמיר מזור

(א) נמרוד הורביץ, "ייחסי דת ומדינה", בתוך: האסלאם, עמ' 405 – 421.
(ב) ברנרד לואיס, "תפיסות אסלאמיות לגבי מהפכה", האסלאם בהיסטוריה, תל-אביב 1984, עמ' 230-240; או במקור האנגלי: B. Lewis, "Islamic Concepts of Revolution," in Islam in History, second edition, 1993.

מקורות: אבן בטא (מ' 997) ואלגזאלי (מ' 1111) מתוך: לבציון, האסלאם, ג': 44-45; אבן ח'לדון, אקדמות למדע ההיסטוריה, תרגם מערבית עמנואל קופילביץ', ירושלים תשכ"ו, עמ' 147-155, או במקור הערבי .

מטלה : I) מה הייתה חלוקת התפקידים בין שליטים לעולמא במדינה המוסלמית הקדם-מודרנית, ע"פ הורביץ? II) מה התיזה של לואיס בנוגע לתפיסה האסלאמית הרווחת בנוגע למהפכה?

13. 16.6 - זרמים בצופיות

בוחר

(א) שרה סבירי, הסופים, תל-אביב 2008, עמ' [19] 28-57.
(ב) יצחק ויסמן, "הדרוישים הסוטים, הסופיות והאורתודוכסיה המוסלמית", ג'מאעה ט"ז (2007): 85-96.

מטלה : I) כתוב על חמישה מן המושגים הבאים/ השמות הנזכרים במאמרה של סבירי: סופיות; צדק ואחילאץ; זְהָד; טְרִיק; רְבֵאט; חובות הלבבות; אלחסיין אבן מנצור אלחלאג'; אבן אלערבי. II) על פי מאמרו של ויסמן – מהן נקודות החיכוך בין הדרוישים הסוטים לאורתודוכסיה המוסלמית?